

Самур

№ 7(323) 2018-йисан 18-август

1992-йисан январдилай акъатзава

Цийивилер

www.samurpress.net

И ЧИЛ ХАЙИ ДИГЕ Я

Чехи агалкъун

Къазахстандин Актау шегъерда Каспи гъулуьн региондин гъукуматрин къилерин «Каспи-2018» саммит къиле фена. Мяркятдин къилин вакъиа талукъ Конвенция тестиьарун хъана. И Конвенцияди акватория, гъулуьн къан, талукъ зонаяр паюнун, гъакъни хатасузвилин месъайрин принципар тайинарзава.

Саммит алай йисан 12-августдиз Къазахстандин Актау шегъердин Дуствилин имаратда къиле фена. Мяркятда Къазахстандин Президент Нурсултан Назарбаева, Россиядин Президент Владимир Путина, Ирандин Президент Гъасан Ругъаниди, Азербайжандин Президент Илгъам Алиева ва Туьркменистандин Президент Къурбанкъулу Бердымугъамедова, гъакъни абурухъ галаз санал атанвай инсанри иштиракна.

Конвенциядив къадайвал, гъуьл паюнун къайда ихътинди я: Гъулуьн винел пагакай вад улкъведини менфят къачуда, гъулуьн къан къунши гъукуматрин арада виридуьньядиз хас къанунрив къадайвал пайда. Идалай гъейри хатасузвал хуьн патал Каспидиз маса улкъвейрин яракълу къуватар ахъайдач ва абуруз вад улкъведин гъулуьн къерехрикай менфят къачудай ихтияр гудач.

Албаниядин гелер

Алатай йисуз Азербайжандин Милли Илимрин Академиядин Этнография Институтдин Къафкъаздин Албаниядин христиан ибадатханаяр винел акъудзавай экспедициядин къил, дегъ девиррин археологиядин отделдин къилин илимдин къвалахдар, тарихдай философиядин доктор, доцент Натикъ Альшова Балакен райондин Туьлуь хуьре авай минарат Къафкъаздин Албаниядин девирдиз махсус тирди винел акъуднай. Алай йисан июлдин вацра экспедицияди ибадатхана чирунин крар давамарна. Ина ибадат ийидай члехи зал, гъакъни албанриз хас хаш авайди ашкара авунва.

Идалай гъейри зенг ягъазвай чкадин къурулушни чирнава. Адан кеферпатан ва къиблепатан цлариз мукъва тир къве къул винел акъатнава. Абуру инаг къадим яшайишдин макан тирди субутзава. 300 квадратметрдин майданда тухузвай крар давамарзава ва виликай къвезмай йисуз албан килисадин мукъув хъайи яшайишдин макан гегъеншидиз чирун къарардиз къачунва.

Кълар райондин Хъилерин хуьр

ТӘВІӘТ НАРАЙ ЧӘКІР

■ Bu gün dünyanın ayrı-ayrı ölkələrini

Milli Məclisə məktub

daşması ilə nəticələnir.

ni bürümüş yangınların törətdiyi fəlakətləri hər gün televiziya ekranlarından həyəcanla izləyirik. Dövlət strukturlarının problemlə vaxtında məşğul olmamaları, insanların biganəliyi nəticəsində meşələrin, yaşıllıqların od tutub yanması göz qabağındadır. Artıq yangınlar kəndlərə, şəhərlərə yaxınlaşıb. Həyəcan təbili çalan mütəxəssislərin bir hissəsi yangınları törədən səbəblərdən birinin təbiətin məişət tullantıları və qazlarla çirklənməsi olduğunu etiraf edir. Tezalışan plastik qabların, məişəyi bilinməyən əşyaların hara gəldi atılması təbiətin gözəlliklərini korlamaqla yanaşı, həm də gələcək təhlükələrə yol açır.

Heç kəsə sirr deyil ki, bu gün Azərbaycanın böyük şəhərlərindən tutmuş rayon mərkəzlərinə, kəndlərinə kimi hər yerdə addımbaşı məişət və inşaat tullantılarının yaratdığı natəmizlik, anti-sanitariya halları ilə rastlaşırıq. Respublikamızda məmur biganəliyi nəticəsində yalnız mərkəzi küçələrdə təmizlik və yaşıllaşdırma işlərinə diqqət yetirilir, ətraflar, uzaq məhəllələr diqqətdən kənar qalır.

Xaçmaz meşələri Azərbaycanın nadir sərvətlərindən sayılır. Bu enliyarpaq ağaclarla zəngin meşələrin qoynunda hər il on minlərlə insan dincəlir. Meşə ilə dənizin qonşuluğunun gözəl nümunəsi olan, əsrarəngiz təbiət abidələri ilə seçilən bu bölgə həmişə paytaxta yaxın məsafədə yerləşməsi və gözəllikləri ilə turistləri cəlb edib. Lakin bu gün bu yerlərə səyahət

edənlər ürək ağrısı ilə oranı tərk edirlər. Təəssüf ki, indi həmin meşələrdə təmiz bir guşə tapmaq müşkül məsələdir. Addımbaşı təsadüf olunan, ürək bulandıran zibilliklər insanları həyəcanlandırır. Bir zamanlar gözəllik, xoş ovqat, zövq mənbəyi olan Xaçmaz meşələri indi infeksiya, xəstəlik, üfunət ocaqlarına çevrilib. Xaçmazdan Yalamaya kimi bütün ərazidə müşahidə olunan bu dözülməz hal ürək ağrıdır. Bir tərəfdən insanların biganəliyi, onların "məndən ötsün" psixologiyası ilə tullantıları hara gəldi atmaları ürək ağrıdırsa, digər tərəfdən respublikamızın digər rayonlarında olduğu kimi, burada da məişət və inşaat tullantılarının daşınmasının vahid qaydalarının olmaması, bunun üçün texnikanın çatışmaması narahatlıq doğurur. Bütün bunlar respublikamızda tullantıların yığılması, çeşidlənməsi və təkrar emalı ilə bağlı dövlət proqramının tezliklə həyata keçirilməsinin vacibliyini gündəmə gətirir.

Bu məsələnin həlli həm paytaxtımızda, həm də bölgələrdə təmizliyin bərpasına gətirib çıxaracaq. Əks halda respublikamız ekoloji fəlakətlə üzləşəcək. Hələlik isə əlaqədar təşkilatların biganəliyi və insanların nadanlığı üzündən görün nələrlə qarşılaşırıq. Respublikamızın əksər kəndlərində evlərin ətrafında, məhəllələrin qırağında, çayların sahilində, bulaqların höndəvərində zibilxanaların sayı gündəngünə artır. Rayon mərkəzlərində evlərdən zibilin həftədə bir və ya iki dəfə daşınması sakinlərin tullantıları yaxınlıqdakı sahələrə

Bütün bu hallar son nəticədə ümumi evimiz olan Azərbaycanın imicinə mənfi təsir göstərir. Axı ölkəmizə dünyanın müxtəlif yerlərindən qonaqlar gəlir. Onlarda yalnız dadlı yeməklərimizlə deyil, təbiətə sevgimizlə, təmizkarlığımızla da xoş təəssürat yaratmağı bacarmalıyıq.

Sovet dövründə ümumxalq iməclikləri keçirmək kimi gözəl bir ənənə var idi. İldə bir neçə dəfə orta və ali ixtisas məktəblərinin kollektivləri, dövlət idarələrinin işçiləri, ictimai təşkilatların nümayəndələri təmizlik yaratmaq və yaşıllıqlar salmaq məqsədi ilə iməcliklərə çıxardılar. İnsanlar ruh yüksəkliyi ilə bi işə qoşulardılar. Bu, həm də onlarda doğma təbiətə, ətraf mühitə məhəbbət hissini tərbiyə edərdi. Həmin ənənəni bərpa etmək vaxtı çatıb.

Təbiəti çirkləndirənlərə, iş yerlərində, evlərin ətrafında, park və xiyabanlarda natəmizlik yaradanlara qarşı bərk olmalıyıq. Təbiətin qorunmasına, təmizliyə riayət olunmasına cavabdeh məmurlara ictimai qınaq nümayiş etdirməliyik.

Nəhayət, millət vəkillərinin nəzərinə bir daha çatdırırıq ki, bütün bu məsələləri sivil yolla həll etməkdən ötrü qanun qəbul etməyin vaxtı çatıb. Bu gün Azərbaycandan ötrü belə bir qanunun qəbulu olduqca vacibdir. Təbiətin çirkləndirilməsinə, natəmizlik hallarının yaradılmasına yol verənlər üçün ciddi cərimələrin tətbiqi də daxil olmaqla bir sıra məsələləri əhatə edəcək bir qanun olmasa bizi ekoloji fəlakət gözləyir.

Sədaqət KƏRİMOVA

Цийивилер

www.samurpress.net

“Корогълу” лезги члалал

Республикадин гъилин хатларин фондуна марагълу экспонатар гзаф ава. Абурукай садни «Корогълу» дастандин лезги вариант я. И вариант лезгийрин мецерай кватнавай чара-чара чукарикай туькьурнавайди я. Филологиядин илимрин доктор, рагъметлу Мавлуд Ярагъмедова кхъейвал, дастанда гъатнавай къушмайрин члехи пай дишегъли сеняткаррин яратмишунар я.

«Корогълу» дастан гъеле 1929-йисуз чап ийидай фикир авайди тир. Анжах вучиз ятлани и кар кыле фенач ва къедалди ам акъатнавач.

Фильм чуьгунва

Дагъларин къула эклъ хъанвай Дагъустандин Къурагъ район вириниз къегаалрин макан хъиз сейли я. Къурагъ алай девирдин къагъриманарни авачиз туш. Абурукай сад 2015-йисан

15-майди Къурагъ райондинни Стлал Сулейманан райондин мезредал алай тама террористри вагъшивилелди яна кьейи къегаал лезги, Россиядин игит Зейнудин Батманов я. И мукъвара ГТРК «Дагестан» каналдин мухбир Патимат Магомедова телеоператор Байбулат Аскеровни галаз Къурагъ районда хъанва. Абурун ният 3.Батмановакай фильм чуьгун тир. И йикъара абуру чуьгур «Жуванбур душмандиз тадач. Мешебегидин тарих» твар ганвай документрин бинедал алаз туькьурнавай фильмдин презентация кыле фена. И фильм гилан ва гележег несилар патал къегаалвилдин чешнедиз элкьведа.

Уьмуьр яргъи ийизва

Китайдин алимри балугъдин яклухъ галаз алакьалу тир тежрибаяр тухуз 16 йис я. И мукъвара тежрибайрал эхир эцигнава ва гъилик авур нетижаяр ачухарнава. Алмри 16 йисан кьене 240 агъзур итимдин, 180 агъзур дишегълидин тлуьниз гуьзчивал авунва. И инсанриз гъар юкъуз тлимил къван балугъдин як ганва.

Гъар юкъуз балугъ тлуьр итимрин арада дамаррин начагъвилер 10 процентдин, чулав лекъерин азарар 37 процентдин тлимил хъанва. Гъа са вахтунда балугъдин яклу дишегълийрин арада «Alzheimer» азар 38 процент къван тлимиларнава. Алмри лугъзвайвал, балугъдин яклу инсанар гъакъни даклун квай хирерикай хуьзва, абурун уьмуьрар яргъи ийизва.

ХЪСАН ХАБАРАР
“ЛЕЗГИ ХУЪР”

Магъачкъалада “Лезги газетдин” редакцияда “Лезги хуър” лишандик кваз документрин бинедаллаз арадал гъанвай фильмрин международный конкурсдин нетижаяр къунин мярекат кыле фена.

Конкурсдин тешкилатчяр лезгийрин медениятдин Харьковда кардик квай “Самур” тешкилат ва “Лезги газетдин” редакция тир. Лагъана кланда, “Лезги хуър” конкурс алатай йисуз малумарнай. “Самур” тешкилатдихъ ихътин конкурсар гележегдани тухудай фикирар ава.

Финалдиз Азербайжандай тир лезгийрин машгур шайр, “Самур” газетдин къилин редактор Седакъет Керимова, “Дагъустан” РГВК-да “Вахтар ва инсанар” передача кыле тухузвай Исамудин Агъмедов, ери-бине Хуьруьгай тир, алай вахтунда Тюменда яшамаш жезвай Сади Омаров акъатна.

Мярекатдиз “Самур” тешкилатдиз регъбервал гузвайбурукай тир Бедел Беделов, Феликс Нагъиев, конкурсдин жюридик акагъзавай гуьрметлу ксар, журналистар атанвай.

Мярекат гатундайла “Лезги газетдин” къилин редактор Мегъамед Ибра-

гимова редакциядин конференц-зал цийикла туькьур хуьвур къегаал хва, эминхуьруьнви Шагъпаз Асахановаз, кумекар гайи Билбил-Къазмайрилай тир Пакизат Рагъимхановадиз сагърай лагъана ва абурув чухсагъулдин чарар вахкана.

Феликс Нагъиева конкурсдин къилин

макъсад чи багъри ерийрин тарих, хуьрерин ва анрин агъалийрин гъалар, къадим адетар ва чи халкъдин ацукъун-къарагъун къалурун, фильмрин кумекдалди абур жегъил несилрив агакъарун тирди рикел хкана, конкурс Харьковда авай лезгийрин медениятдин “Самур” тешкилатдин 10 йисан юбилейдиз талукъарнавайди кьейдна. Адан гафарай малум хъайивал, конкурсдиз 18 фильм ракъурнавай. Клуьд касдикай

ибарат комиссияди рейсавилелди Яйла (Туьркия), Къуьхуьр (Азербайжан) хуьрерикай фильмаяр туькьурай Седакъет Керимовадиз 1-чка гана. Къвед лагъай чкадиз Къара-Куьредикай фильм туькьурай Исамудин Агъмедов, пуд лагъай чкадиз Хуьруьгрин хуьруькай фильм арадал гъайи Сади Омаров лайихлу хъана. Абурув “Самур” тешкилатдин диплом, пуддин премия ва Харьков шегъердикай кхъенвай ктабар вахкана. Дипломралди ва пуддин премийралди гъакъни Лезги радиодин къуллугъчи Нарима Жамаловадин “Испик” ва шайр Шагъабудин Шабатован “Илиф Макъаз” фильмаярни кьейдна.

Идалай къулухъ “Самур” тешкилатдин векилир чпихъ галаз датлана алакьаяр хуьнай, ихътин мярекатар тешкилиз кумекар гунай, Украинада яшамаш жезвай чи ватангълийрикай халкъ хабардар авунай “Лезги газетдин” редакциядин коллективдив Гуьрметдин грамота вахкана.

Гуьгъуьнлай конкурсдин гъалибар РГВК-дин “Вахтар ва инсанар” передачада элкьвей столдин мугъманар хъана.

Дагъви ШЕРИФ,
“Лезги газет”

ЧЕХИ ПРОЕКТ

И мукъвара Дагъустандин Мегъарамд-хуьруьн района республикада вичин тай авачир члехи проект кардик кутада. Ам «Багъ» твар алай компаниди къилиз акъудда. Пулунин такъатар машгур лезги миллионер Сулейман Керимованди тир и проектдик Мегъарамдхуьруьн райондин администрацияди ва республикадин хуьруьн майишатдин министерство кьун кутада.

Проект къилиз акъатайла райондин Чепелар, Гиляяр, Къуйсун, Хуьрел, Муьгъвергъан хуьрера 300 касдиз кваллахдин

чкаяр ахъа жеда.

Проектдив къадайвал райондин Чепелар хуьруьн 140 гектардин чилерал стлалралди яд гудай, шпалерриз хкажनावай суперинтенсив ичин багълар кутада. Гъар гектарда 2631 къелем цада. И куьлуь тарарин багълари 2-3 йисан кьене 250 миллион манат къван менфят къачудай муьминвал гуда.

Проектдив къадайвал, гележегда 10.000 тон майва хуьдай къилдин чкани эцигда.

Гъамид РИЗВАНОВ

МУГЪМАНАР АЛАХЪЗАВА

Стлал Сулейманан район Дагъустан Республикадин виридалайни иер тебиат авай пиперикай сад я. Райондин чилерал алай къакъан суварин, инин мегъуьн ва пипин тарарин члехи тамарин суракъяр яргъариз чкланва. Ина 2500-далай гзаф набататар гьалтзава. Райондин гъайванрин алем иллаки девлетлу я. Райондин майвадин багълари, гъакъни ципицлухри гъар йисуз бул бегъер гузва. Дагъларини кламари, суварини дуьзенлухри ина туризм вилик тухун патал къулай шартлар арадиз гъизва.

Юкъван Стлал хуьр вириниз сейли авунвайди лагъайтла, инин вир я.

Хуьруьнбуру ва мугъманри ял ягъидай кьетлен чка тир и вирелай иллаки гатуз гзаф мугъманар алахъда. Булахрин церикай

арадиз атанвай и тебиатдин иер маканди зур гектардин чка къазва, адан деринвал 3 метр я. Ял ягъидайбуру патал ина 20 пуна, 3 катамаран, 2 луьткве ава. Балугъчияр патал ина къулай шартлар туькьурнава. Абурун туруниз лацу амур, карп, форель, сазан ва маса балугъяр аватда.

Тебиатдин иервилер, михъи гъава, къушарин ванер какахъай секинвал, луьткведа аваз къекъвен, ахпани лезгийрин цун квалин са-садалай дадлу тлуьнар... Идалай хъсан вуч жеда къван? Эхъ, иниз садра илифайбуруз мад кхквез клан жеда.

Айнур БАЙБУЛАТОВА

КЪЕГЪАЛРИ КЪУЪН КУТАДА

Дагъустан Республикада “100 мектеб” твар алай проект кардик кутунва. И проектдин сергъятра аваз, гуьнгуьна туна кланзавай са шумуд мектебдиз республикадин бюджетдай 2 миллион манатдин субсидияр чара ийида.

Идалай гъейри и кар патал пуддин такъатар муниципальный тешкилатрин бюджетрайни ахъайда. Проектдиз карчиярни желб авунва. И карда чпихъ муьминвилер авай заха ксари мукъувай иштирак авуни виридак рубгъ кутунва. Мисал яз, Дарклуш Къазмайрин хуьруьн юкъван мектеб гуьнгуьна туниз “Рычал-су” ОАО-ди 1 миллион манат пулунин такъатар серфда.

Стлал Сулейманан райондин Агъа Стлалрин Къазмайрин хуьре 400 чкадин цийи мектеб эцигун вичи са береда и хуьруьн мектеб акъалтларай генерал Салман Бабаева хиве кунва. И кар туькьурин патал ада 7 миллион манат серфда. Адаз вичин ери-бине и райондай тир маса карчийрини кумек гуда.

Вичин ери-бине Курхуьрляй тир карчи, “Коломаги-Ретродин” къилин директор Зураб Шайдаева Курхуьруьн 1-нумрадин юкъван мектеб гуьнгуьна гвада.

Агъа Стлалрин мектеб гуьнгуьна тун патал герек тир пулунин такъатар РФ-дин Гьукуматдин Думадин депутат хъайи

машгур меценат Мамед Абасова чара ийида. Абасоврин хизан и района хийирлу крарихъ ялзавайди хъиз чида. 2017-йисуз адан стхади - “Монолитхолдингдин» регъбер Разим Абасова Дагъустандин халкъдин шайр Стлал Сулейманан квал-музей туькьуруниз кумек яз 1 миллион манат пул ганай.

Стлал Сулейманан райондин къил Нариман Абдулмуталибова мектебар эцигунин ва абур гуьнгуьна тунин кардик къуьн кутунвай ватангълийрилай разивал ийизва.

Зекера ЗАХАРОВ

КЪАДАРДАЛ ГЪАЛТАЙЛА ТИМИЛБУР

МАДНИ РИКИ ТІАРДАЙ СА МЕСЭЛАДИКАЙ

Вучиз ятлани эхиримжи вахтара Азербайжандин ва Россиядин бязи газетри лезгийрикай кхьидайла «къадардал гьалтайла тимил халкъ» ибара фад-фад кардик кутазва. И кыляй лугьун, гзафни-гзаф риклик кхурдай гафар я. Вучиз лагьайтла и гьукуматрин эхиримжи сиягьдиз къачунрин нетижайрив ва статистикадин органри гайи малуматрив гекьгайтла, Россияда лезгийрин къадар 476 агьзурдалай, Азербайжанда 180 агьзурдалай гзаф я. Гьакьикъатда Россияда (Дагъустанни галаз) лезгийрин къадар къалурнавайдалай гзаф, Азербайжанда лагьайтла, са шумудра артух я. Гьар гьикI ятлани, вичин къадар гьа статистикадин делилралди 656 агьзурдалай гзаф тир са халкъдиз къадардал гьалтайла тимил халкъ лугьуз женни? Эсиллагь ваь! Бес къадардал гьалтайла тимил халкъ вуч я? Гьа и суалдиз жаваб яз Дагъустандин ихьтин халкъарикай лугьуз клан я.

1999-йисан 5-мартдиз РФ-дин Гьукуматдин Думади Россиядин къадардал гьалтайла тимил тир халкъарихь галаз алакьалу яз къабулай къарардив гекьгайтла, ихьтин

халкъарихь чпин бубайрин чилерал яшамис жезвай, чпин ацукьун-къарагьун хвенвай, къадар 50 агьзурдалай тимил тир халкъар акатзава. Къарарда Дагъустандин твар гзаф халкъар яшамис жезвай республика хьиз кылди кьейд авунва ва адаз вичин чилерал алай ихьтин халкъар тайинардай ва РФ-дин къадардал гьалтайла тимил халкъарин сад тир сиягьдик кутадай ихтияр ганва.

Идалай къулухь, яни 2000-йисан 18-октябрдиз Дагъустандин гьукуматди «Дагъустан Республикадин чкадин къадардал гьалтайла тимил халкъар» твар ганвай къарар къабулна. Вучиз ятлани и къарарда агьулрихь, рутулрихь, ногьайрихь галаз санал лезгийр, аварар, азербайжанвийр, даргийр, къумукьар, лаквийр ва табасаранвийрни къадардал гьалтайла тимил халкъар хьиз къалурнава. Аквадай гьаларай, лезгийр ихьтин халкъ хьиз къелемдиз гузвайбуру гьа и къарар асасдиз къачунва. Абуру талукь къарардин кимивилер, ана къадардал гьалтайла тимил тир халкъар дуьздаказ тайинарнавачирди къагузвач.

Гьакьикъатда Дагъустанда ихьтин халкъарик 20 этнос акатзава. Абурукай анжах къуда – агьулри, татри, цахурри ва рутулри талукь статус къачунва. Авайвал лагьайтла, и карди Дагъустанда лезги члалан группадик акатзавай агьулрин, рутулрин ва цахуррин гьалар са къадар къезиларна. Вучиз лагьайтла къадардал гьалтайла тимил тир халкъарин члал, меденият хуьн паталди Россиядин гьукуматди са бязи куьмекар гузва. Ихьтин куьмекри халкъдин яшайишдизни таьсирзава, абурун къадар къвердавай пара жезва. Эгер 1938-йисуз агьулрин къадар 9,9 агьзур кас тиртла, 2002-йисан сиягьдиз къачунра Дагъустанда абурун къадар 23,3 агьзур касдив, Россияда 28 агьзур касдив агакънава. 1938-йисуз рутулар 14,6 агьзур кас тир, 2002-йисуз Дагъустанда абурун къадар 24,3 агьзур кас, Россияда 30 агьзур кас тирди къалурнава. Рутулар хьиз цахуррин къадарни къведра артух хьанва. 1938-йисуз Дагъустанда 4,6 агьзур цахур яшамис жезвайтла, 2002-йисуз абурун къадар 8,17 агьзурдав, Россияда 10 агьзурдав агакънава. Са гафни авачиз, и халкъариз къалурзавай къайгьударвал вини дережадинди туш, абурун гзаф месэлаяр гьелени гьалнавач.

Гила амай 17 халкъдикай лугьун. Андияр, арчияр, ахвахар, багулалар, годеберинар, гунзибар, дидояр (цезар), къайтагьар, каратинар, тиндинар, хваршинар, чамалалияр, кубачияр, терекемеяр-падарар къадардал гьалтайла тимил халкъар тушни? Къайтагьрин машгьур къелемэгьли Патимат Тазаева

гзаф йисара и суалдиз жаваб жагьуриз алахьна. Шумудни са макьалаяр кхьена вичин халкъ паталди талукь статус тлалабна. Ингье и тлалабун садани кваз къунач. Гьа инал лугьун хьи, къайтагьар чпиз махсус тарих авай халкъарикай я. XV виш йисарин эхирра ва XVI виш йисарин эвелра къелемдиз къачунвай «Къаракъайтагьдин тарихда» къайтагьрин Даркэ ва Урчамуле хуьрера кыле феи дявейрикай, Башри, Бутри, Ургагьи ва маса хуьрерин агьалийри чапхунчийрин аксина члугур женгерикай гегьеншдиз кхьенва.

1395-йисуз Тимурленга Къайтагь вилайтдин агьалийриз дуван къуна. Тарихчийри кхьизвайвал, и пехьи чапхунчиди къайтагьрин хуьрер цай яна кана, вишералди инсанар турунай акьудна. Сагь амай агьалияр катна маса вилайтриз фена, Къайтагь ичи хьана. Са къадар вахтар алаатайдалай къулухь къайтагьвийри чпин вилайт цийи кылелай кьвачел акьалдарна.

XVIII виш йисарин сифте кылера къайтагьвийри уцмий Агьмед хан кыле аваз лезги Гьажи Давудан къушунриз куьмекар гана сефевияр Дагъустандаини Азербайжандай чукурна. Дагъустандин Тарихдин, Члалан ва Эдебиятдин Институтдин гьилин хатларин фондуна хуьзвай «Уцмийрин Дагъустанда дявейр ва иранвийрихь галаз женгерин тарих» хроникада (ф. 1, оп 1, д. 287) и вакьайрикай генани гегьеншдиз кхьенва. Вичихь ихьтин къагьриманвилин тарихар авай са халкъ тарихдин сегьнедай вучиз акьатна кланзава?

Къайгьусузвилин нетижа яз чна тварар къур 17 халкъдин кылел советрин девирда чехи мусибатар атана. Делилриз вил вегьен: 1938-йисуз архивийрин къадар 1,1 агьзур кас тир. 2002-йисуз 0,007 кас я. Багулалрин къадар 4,9 агьзурдалай 0,018-дал, къайтагьрин къадар 17,2 агьзурдалай 0,004-дал, тиндинрин къадар 5,8 агьзурдалай 0,033-дал, чамалалийрин

къадар 5,7 агьзурдалай 0,003-дал аватна. Чпин къадар 4,1 агьзур кас тир ботлихрикай са касни амукьнач. Гьа икI, 1938-йисуз 11 халкъдин: арчийрин, багулалрин, ботлихрин, гинухрин, годоберинрин, гунзибрин, къайтагьрин, кубачийрин, тиндинрин, хваршинрин ва чамалалийрин къадар санлай къачурла 47,2 агьзур кас тир, 2002-йисуз и рекьем 1,7 агьзур хьана. Яни 47 агьзурни 200 касдикай са агьзурни 734 кас амукьна. Санлай Дагъустандин демографиядин картадай 11 халкъ квахьдай гьалдиз атана. Анжах андийрилай, бежтинрилай, дидойрилай, ахвахрилай ва каратинрилай са гужалди чеб хуьз алакьна. Алай вахтунда абурун гьаларни хьсанзавач.

Эгер Дагъустандин гьукуматди РФ-дин Гьукуматдин Думади 1999-йисан 5-мартдиз къабулай къарардикай дуьздаказ менфят къачунайтла, къадардал гьалтайла тимил тир халкъарин статус дуьздаказ тайинарнайтла, икI жечир. Гьукуматди и республикадин 21 этнос РФ-дин къадардал гьалтайла тимил тир халкъарин умуми сиягьдик кутуна кланзавай. Россиядин маса регионрилай и кар вахтунда кылиз акьудиз алакьна. Россиядин Гьукуматди инра авай халкъарин члал ва меденият вилик тухун паталди гзаф пулар ахайна. Дагъустанди и къезилвилерикай менфят къачунач. Ихьтин татугайвилер арадай акьудна вири халкъариз са вилай килигна кланзавай чкадал къе маса манийвилер арадал гьизва, дидед члалан тарсарин сятар тимиларзава. Чара-чара халкъарин члал ва меденият вилик тухун паталди алай девирдив къадай цийи программаяр тукьлуьрна кардик кутазвач. Гьавилай хайи халкъдихь рикI кузвай гьар са ватанпересдиз виш йисара чапхунчийривай терг ийиз тахьай халкъар къайгьусузвили терг авуникай киче я.

Муьзеффер МЕЛИКМАМЕДОВ

О НАС ПИСАЛИ

В ауле Кюзун эфенди рассказал мне много интересного о свадебных обычаях лезгин. Из его рассказов я узнал следующее: во время обручения жених собирает своих родственников и отправляет их к отцу невесты. Тот тоже собирает своих близких родственников и приглашает муллу. Здесь выбирают двух лиц: одного со стороны жениха, другого со стороны невесты, и они начинают торговаться о калыме. Калым у горцев состоит из денег не менее ста рублей, да еще при этом требуется один конь или ружье в придачу. После соглашения обеих сторон

эфенди освящает кольца, присланные женихом, которые потом носит невеста. Тут же назначают день свадьбы, раздают всем присутствующим по одному стакану шербета, и каждый, выпивший свой шербет говорит: «Желаю жениху и невесте быть между собою такими же сладкими, как этот шербет». Во время свадьбы жених приглашает к себе своих друзей джигитов на веселье. Джигиты забавляются стрельбою в цель и джигитовкою. Чей конь во время джигитовки окажется лучшим, тот получает три аршина красного шелка в подарок от жениха. Джигит привязывает полученный шелк к шее своего коня и объезжает три раза аул, показывая всем подарок.

На третий день свадьбы те же самые джигиты отправляются к невесте и, посадив её на того же коня, привозят в дом жениха. Здесь у порога закалывают барана или какое-нибудь домашнее животное, через кровь которого должна переступить невеста. После этого жених поднимается на крышу или на какое-нибудь высокое место и оттуда, поблагодарив джигитов, привезших невесту, бросает им яблоко или большой кусок сахара: подхвативший отдает его жениху обратно и получает от него за это деньги или коня.

Бадал ГАДЖИЕВ

Ежегодник сельско-хозяйственной колонии при Бакинской Императора Александра III мужской гимназии, №2. Москва, 1902. стр. 75.

***

Лезгины очень быстро ходят и являются прекрасными стрелками. Тимур-ленг сделал попытку проникнуть в эти горы, в эту их страну, имея под рукой сто тысяч вооруженных людей.

Но они встретили армию перед густым лесом и нанесли им такие потери, что Тимур-ленг приказал отступить.

Иоани Де Галонифонтибус. Сведения о народах Кавказа 1404 г. Баку, 1980.

BİR ULDUZ PARLAYIR

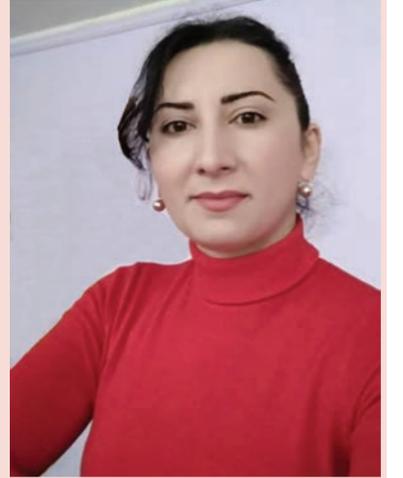
Son zamanlar feysbuk səhifələrində ən çox izlədiyim imzalardan biri Turac Hilaldır. Onun şeirləri orijinal deyim tərz, obrazlılığı, qəfiyələrinin uyurluğu, dil səlisliyi, düşündürücü olması ilə diqqətimi çəkib. "Belə gözəl poetik dünyası olan bir xanımın zəngin mənavi dünyası olmalıdır", - deyərək ürəyimdə düşünmüşəm. Xeyli vaxt onun yaradıcılığını izləmiş, onu özüm üçün kəşf etmişəm. Bu gün əminliklə deyərək bilərəm ki, Azərbaycan poeziyasının səmasında bir ulduz parlayır. Bu ulduzun adı ləzgi qızı Turacdır. Başdan-başa səmimiyyət olan gənc qələm sahibi.

Turac Kərimova 1979-cu ildə İsmayıllı rayonunun Qurbanəfəndi kəndində anadan olub. Orta məktəbdə yaxşı oxuyub, amma atasının xəstəliyi, anasının vaxtsız vəfatı onun ali təhsil almaq arzusunı ürəyində qoyub. Ailəsi ilə doğma kəndində yaşayır. Dərziyədir. İki oğlu, bir qızı var. Hilal onun kiçik oğlunun adıdır. Uşaqlıqdan şeirlər yazmasına baxmayaraq, Turac iki ildir yazdıqlarını oxuculara təqdim edir. Özünə əmin olmadığından ilk vaxtlar şeirlərini Hilal adı ilə bölüşüb. Hamı onun kişi olduğunu zənn edib. Nəhayət, şeirləri oxucuların diqqətini cəlb etməyə başlayanda, pərəstişkarları onun əsl imzası ilə tanış olublar. İlk dəfə

onun şəklini görənlər isə bu istedadlı ləzgi qızının gözəlliyinə də heyran olublar. Onu tanıdan Hilal imzasını isə o, özünə təxəllüs götürüb. Hekayələri, şeirləri müxtəlif qəzet və jurnallarda çap olunub. "Nazlı çiçək kimiyəm" və "Mən ki, səndən doymadım" adlı iki kitabı işıq üzünə görüb.

Həyatda olduğu kimi, yaradıcılıqda da onun ən böyük dəstəyi ömür-gün yoldaşdır. "Mənim uğurlarıma məndən çox sevinən odur. Onun mənimlə qürur duyması, inamı və güvəni məni daha da ruhlandırır" - deyərək Turac etiraf edir.

S.KƏRİMOVA

Dodaqların "gəl" deyəndə

Dodaqların "gəl" deyəndə, barmaqların əsdimi? Ürəyinin döyüntüsü, nəfəsini kəsdimi? "Gəl" deyəndə dolub daşdı, üzündəki çuxurlar? Göyərdimi sinən üstə gəzmədiyim çığırlar?

Yanıb tanrı evinəcəm, yarana kül sıxdınmı? Darıxanda ilan kimi qabığından çıxdınmı? Səndən sonra əllərimi, gözlərimi itirdim. İtirdikcə öz içimi, sökdüm, yedim bitirdim.

Sən dərdinə dərman tapıb, birçə gecə istəyəm, Mənsə sənə yoluxandan, sağalmayan xəstəyəm. Sən qovuşmaq arzusuyla yaşayırsan, bilirəm! Mənsə səni yaşatmaqçün, hissə-hissə ölürəm.

Çırpılmır taxta qapı

Bir yerdə qərar tutmur ruhum, darmadağınam. Bu viranə könlümdə heç bayquş da ulamır. Döyülməkdən göyərən anamın dizlərini İndi mələklər öpür, göz yaşları sulamır.

Daha bizim hasardan yadlar boylanıb baxmır. Çırpılmır taxta qapı daş hasarın üzünə. Daha ay işığında qıvrım saçlı qızcıgaz Burnunu çəkə-çəkə məktub yazmır özünə.

Daha nə o həyət var, nə o səs-küy, nə nənəm... Babam bəhanə gəzmir Toplanı döymək üçün. Atasının aldığı qırmızı donu geyib Fırlanmır qonşu qızı özünü öymək üçün.

Öldü o qızcıgazın balaca Məstanı da, Ən böyük arzusu da, ən kiçik inamı da... Öldü ay işığında burnunu çəkə-çəkə Yazdığı məktubların çatacaq ünvanı da.

Sənin həsrətin

Küçəyə atılmış ac körpə kimi, Həsrətin yenə də kirimək bilmir. Mənim dərdlərim də şikəst doğulub, Düşüb dizlərimdən yerimək bilmir.

Əllərim payızın son gecəsidir, Sığlı telimə ağ çiçək taxır. Elə darıxmışam özümdən ötrü, Bütün güzgülərdən gözlərin baxır.

Bəxt mənim üzümə çırpılan qapı, Sən gedən, mən isə "geridə qalan". İndi rahatsanmı könül yuvamdan Sərcə ümüdləri didərgin salan?!

Qəlbimi yandırır isitdim səni, Üşüyən ömrümə "bir gün" almadın. Sənə göz yaşından dəniz yaratdım, Sahil gözlərimdə lövbər salmadın.

Bilirsən!

Sənsiz yadların şəhəri, Qəfil ölüm xəbəriyəm. Sənsiz korların şəhəri, Ölüsüylə yatanın Gecəsiyəm, bilirsən?

Qırıb körpə qanadımı, Kimdə unuttun adımı? Həsrətə küçə qadını, Atılmış körpələrin Küçəsiyəm, bilirsən?

Ölümə can atıram Az qalıb, bax, çatıram. Günü günə satıram İlin, ayın, həftənin Neçəsiyəm, bilirsən?

Sənə susayıb içim, Ver, günahından içim. Bizə qovuşmaq üçün, Hələ Qıl körpüsündən Keçəsiyəm, bilirsən!

Qəhərlə dolu buludam Toxunma, yağa bilərəm. Damlə-damlə süzülürəm, Sellənib axa bilərəm.

Doğmalar içində yadam, Tüstülənir könül odam, Külümlə oynama, adam! Yandırılıb-yaxa bilərəm.

Özümü gömdüm özümdə. Can qorxusu yox gözümdə. Kimsə olmaz mən dözümdə, Dərdimi yıxa bilərəm.

FƏDAKAR İNSAN

almasından ötrü var-gücünü sərf edir, qəlblərində iman, ədalət, xalqına və vətənə sevgi hissələrini oyadır, onlara səbrli və təmkinli olmağı aşılayır. Övladları qazandıqları bütün uğurlara görə valideynlərinə, xüsusilə də Sürahi anaya borclu olduqlarını etiraf edirlər.

Bu gün Sürahi ana böyük bir ailəyə başçılıq edir. Həyatını başdan-başa ailəsinə həsr etmiş bu fədakar qadın

dörd övladının, gəlinlərinin, on nəvəsinin və bir nəticəsinin sevincləri ilə yaşayır.

Sürahi anaya nəinki öz övladları, həmçinin bütün qohum-əqrəbası, qonşuları və iş yoldaşları böyük hörmət və sevgi bəsləyirlər. Onun ədəbiyyata olan böyük marağı ailə üzvlərinə də keçib.

"Samar" qəzetinin daimi oxucusu olaraq ləzgi və Azərbaycan dillərində mütləq etməyi çox sevdir. Doğmalarına səbr, ədalət, mərhəmət, insanpərvərlik nümunəsi olan bu gözəl insana – nənəm Sürahiyyə Allahdan uzun, mənalı ömür və möhkəm cansağlığı arzu edirəm.

Ziya SƏFƏRBƏYOV,
yazıçı

Sizə haqqında söhbət edəcəyim insana analar anası, xanımlar xanımı desəm səhv etməzəm. Onun həyatı bir örnəkdir.

Sürahi Səfərbəyova (Əzizova) Qusar rayonunun Urva kəndində 1948-ci il iyulun 21-də anadan olub. Onun atası Zülfəli kişi kəndin hörmətli ağısaqqallarından biri kimi tanınıb. Sürahi ailədə sonbeşik səkkizinci övlad idi. Anası Seyli uşaqlarına ciddi tərbiyə verməklə yanaşı, öz prinsipliliyi ilə də seçilib.

Sürahi 1964-cü ildə Ziyəddin Səfərbəyovla ailə qurur və Bakıda yaşamağa başlayır. Bu evlilikdən onların dörd övladı olur. Sürahi 40 yaşında ikən onun həyat yoldaşı dünyasını dəyişir.

Bütün çətinliklərə baxmayaraq o, övladlarına düzgün tərbiyə verir, onların ali təhsil

LƏZGİ ATALAR SÖZLƏRİ

- Cahil sərvət yığar, aqıl – hikmət.
- Sağ əl boşalanda, sol əldən ona dost olmaz.
- Oğru öz yatağında ölməz.
- İlanın özünü öldürüb, balasını sağ qoyma.
- Qonşuyla mehriban dolanmaq istəyirsən – ondan borc alma.
- Yalanın ömrü qısa olar.
- Qorxaq həmişə daşın böyüyündən yapışar.
- Çox danışan çox çaşar.
- Özgənin eybini sənə deyən, sən də eybini özgəyə deyəcəksən.
- Keşik çəkmək növbəsi kasıba çatanda geçə də uzanar.
- Qabağa keçirsən – başına vururlar, dala keçirsən – dabanına.
- Oğurluq çörəyin dadı olmaz.
- Ata – arxadan, xana qabaqdan yaxınlaşma.
- Əsl kişini xəncərdən betər söz ağrıdır.

- Gördün ki, sənə qulaq asan yoxdur, yaxşısı budur dinməz otur.
- Ac adam yuxusunda bir xurcun çörək görər.
- İki xəncər bir qına sığmaz.
- Bir ağacı kəsirlər, bütün meşə eşidir.
- Zülmə abad olan, qarğışla bərhad olar.
- Dost – gözə baxar, düşmən – yerə.
- İki köpək süpürüşəndə, kənara çəkil.
- Qapağan itə ya sümük, ya da çomaq.
- Yersiz gülməyin axırı ağlamaq olar.
- İt – sahibini unutmaz, pişik – evi.
- Günəşin nə günahı ki, yapalacaq gündüz görmür.
- O düşmən qorxuludur ki, özünü dost kimi göstərir.
- Meyvə qurdu meyvədən çıxar.
- İlanın da yadında qalır ki, quyruğunu kim tapdayır.
- Kimə görə o dost ki, son tikəni necə bölüşdüyünü yadından çıxarır.

Kizilay rayonundın Uynuygь dere

ТЕПЛО РОДНОГО ОЧАГА НА ЧУЖБИНЕ

Интервью исполнительного директора Лезгинского Культурного Общества «Самур» города Харькова Феликса Нагиева

– Расскажите пожалуйста о себе. Как вы оказались в Украине?

– В 1978 году, в Баку, я сдал документы для поступления на иногородний факультет инженерно-строительного института. После двух экзаменов досрочно поступил в ВУЗ. Был выбор – остаться в Баку или уехать на учебу в Харьков. Недолго думая я выбрал второй вариант. Зачислили меня на первый курс Харьковского института инженеров транспорта. Параллельно учился на факультете журналистики и работал фотокорреспондентом в газете «Южная магистраль». По окончании учебы отслужил в рядах Советской армии, затем вернулся в Харьков, создал семью.

– Есть ли в Украине лезгинская диаспора?

– После развала СССР многие представители нашего народа уехали на Родину. Остались большей частью те, у кого была перспектива в рабочей и общественной жизни, те, кто жил в смешанных браках и другие. Это было время, когда мы особо остро чувствовали необходимость объединения, самосохранения. На чужбине в одиночку тяжело. Образовались группы соотечественников в различных районах, городах и областях независимой Украины. В 2008 году состоялось учредительное собрание представителей лезгинского народа в Харькове. Здесь было принято решение о создании Лезгинского культурного общества «Самур». Председателем выбрали Агаверди Адилова, исполнительным директором – меня. В составе нашей диаспоры есть деятели культуры и искусства, руководители государственных предприятий и строительных компаний, ученые, фермеры и другие. На сегодня при обществе действует танцевальная школа «Лезгинка» под руководством Мурада Мамедова. Мурад выходец из села Владимировка Кубинского района. Ни одно яркое событие города не обходится без участия этого самобытного ансамбля. В школе занимается молодежь разных национальностей.

– Что является основным родом деятельности общества «Самур»?

– Основные направления деятельности общества «Самур» следующие: перепись лезгинских семей в Харьковской области; налаживание связей с городскими и областными отделами культуры; лезгинскими культурными центрами других стран; с Дагестанскими и Азербайджанскими лезгинскими СМИ. Мы часто организуем тематические и культурно-развлекательные вечера с участием молодежи. Сейчас мы занимаемся организацией лезгинской книжной, аудио и видео библиотек, также записью лезгинского фольклора, фильмов и их распространением. В сферу деятельности нашей организации входит налаживание связей с передовыми и знаменитыми лезгинами. Мы также выявляем таланты среди лезгинских детей, оказываем им поддержку. Конечно же стараемся поддерживать малоимущие лезгинские семьи. Обычно в дни празднования «Курбан сувар» стараемся оказывать им материальную помощь. Каждый год торжественно празднуем «Яран сувар». Периодически организуем тематические вечера, конкурсы местного уровня. Часто проводим конкурсы на знание лезгинского языка. Недавно мы провели поэтические вечера с участием молодых лезгинских поэтов Магомед Ибрагимов и Мусы Ахмедова.

– Вами было осуществлено много интересных проектов на-

правленных на сохранение лезгинского языка. Откуда у вас такая любовь к родному языку?

– Чувство гордости за свой народ проявляется по особенному, когда живешь на чужбине. Желание сделать что-то хорошее для своего народа усиливается в разы... Если каждый лезгин добавит капельку в море нашей истории, культуры, традиций, обычаев, языка и литературы, то оно не высохнет никогда. Нам это богатство никто не дарил, мы лишь получили его в пользование от наших дедов и прадедов, и обязаны передать в еще лучшем состоянии нашим потомкам. Каждый раз, приезжая на родную землю, я заново влюбляюсь в эти красоты. Как можно не любить тот родник, воду из которого пили мои родители, тропы, по которым ходили мои предки?

– Я слышала, что вы снимаете фильм о селе Кириг Кусарского района. Расскажите нам, пожалуйста, об этом.

– Да, сейчас идет монтаж документального фильма «КИРИГАР». Фильм рассказывает об истории, культуре, традициях, забытых обычаях, о том, чем жило и живет село сейчас. Уходят поколения, уносят с собой часть истории. Очень жалею, что не задумывался об этом лет 30-40 назад, когда живы были люди, которые могли рассказать о многом. Но, никогда не поздно,

лишь бы было желание. Спасибо односельчанам, они очень помогли мне. Особую благодарность хочу выразить Ризвану Гаджибалаеву, Курбану Агаларову, которые занимались поиском забытых фактов из истории села. Они также помогли мне восстановить список сельчан, которые сражались на фронтах Великой Отечественной войны. От лезгинского культурного общества «Самур» я передал родовые книги старейшинам родов села. Ведь каждый род – это часть села, из них формируется история всего села.

– Что для вас означает наша газета «Самур»? Ваши пожелания нашему коллективу и читателям.

– Очень сложно в полной мере описать все положительное влияние издания на читателей. Я бы сравнил газету «Самур» с очагом, который согревает душу каждого из нас. Читаем, наслаждаемся, радуемся и гордимся каждым героем статей, будь то врачи, воины, дипломаты или политики... Ваше оружие – перо. Ваше поле сражения – лист бумаги. Ваш героизм – след пера в каждом лезгинском сердце. Спасибо, что вы есть. После каждого восхода бывает закат. Я хочу пожелать, чтобы солнце газеты «Самур» никогда не заходило. Пусть оно всегда сияет и согревает наши сердца.

Вела интервью С.КЕРИМОВА

ЧЕЛОВЕК, КОТОРЫЙ СДВИНУЛ ГОРУ

ДОБРОТА СПАСЁТ МИР

В 1934 году в Индии, в малоимущей семье появился на свет мальчик, которому впоследствии суждено было прославиться на всю страну. Дашратх Манджхи всю жизнь прожил в своей родной деревне недалеко от города Гая.

В деревне жили такие же простые люди одной из низших каст, и отсутствовали здесь практически все блага человеческой цивилизации. Людям, нуждающимся в медицинской помощи, приходилось преодолевать немалое расстояние – более 70 километров.

Идти по столь длинному пути до цивилизации жители были вынуждены из-за того, что прямую дорогу, соединяющую деревню с городом, перекрывала большая гора. Люди всегда ходили в обход, но путь был долгим и непростым.

Однажды любимая супруга Дашратха, несравненная Фалгуни Деви, решила вскарабкаться на вершину горы. К несчастью, она споткнулась и упала, получив очень серьезную травму. Из-за трудной доступности врачей своевременную помощь оказать ей никто не смог, от чего она скоропостижно скончалась.

Несчастный Дашратх Манджхи, превозмогая горечь утраты, решил, что больше никто в деревне не должен закончить свою жизнь так же, как его бедная жена. Во что бы то ни стало мужчина решил устранить преграду, разделяющую его дом и соседний

город. Когда правительство гордо оповестило его об отказе строить дорогу, в 1960 году Дашратх собрал необходимые инструменты и отправился к горе, чтобы самостоятельно прорубить в ней кратчайший путь.

Ежедневно мужчина ходил туда как на работу, чтобы копать, долбить и убирать камни. Многие прозвали его безумцем.

Спустя 22 года Дашратх достиг своей трудновыполнимой цели: он один сделал в горе проход протяженностью 110 м, шириной 9,1 м и высотой 7,6 м. Благодаря этому путь между двумя населенными пунктами сократился всего до нескольких километров.

После этого случая вся Индия услышала о Дашратхе Манджхи, который в народе получил прозвище «человек горы». Однако власти никак не отблагодарили мужчину за его труды.

В августе 2007 года он скончался от рака.

Оценив, наконец, работу мужчины, руководители штата Бихар организовали ему пышные похороны.

Сегодня жители 60 соседних деревень ежедневно пользуются прорубленной в горе дорогой, мысленно благодаря «человека горы».

А два кинорежиссера из Индии планируют снять фильмы, которые расскажут всему миру о жизни простого крестьянина Дашратха Манджхи.

80 МИЛЛИОНЕРОВ В ОДНОЙ ДЕРЕВНЕ

Это история о том, как в одной деревне в одночасье появилось сразу 80 миллионеров.

В далеком 1917 году в испанской деревне Сересалес дель Кондадо родился Антонио Фернандес. Его семья жила очень бедно, и родителям, у которых было 13 детей, приходилось работать на пределе своих сил, чтобы как-то прокормиться. Антонио до 14 лет учился в школе, но так и не закончил ее, был вынужден бросить учебу и пойти на работу в поле, чтобы помогать родителям.

В 1949 году в возрасте 32 лет он отправился на поиски счастья в Мексику. Там жил дядя его жены. Устроившись в компанию Grupo Modelo – крупнейшего производителя

пива, он начал быстро двигаться по карьерной лестнице. В 1971 г. он уже находился в топ-менеджменте, а к его мнению прислушались все учредители корпорации.

Пиво «Согона» под руководством Анто-

нио Фернандеса превратилось из местного производителя в мировой бренд, и он стал генеральным директором. Управляя компанией вплоть до 2005 года, миллиардер только в 88-летнем возрасте отошел от дел и завещал 200 миллионов евро жителям своей испанской деревушки, где он когда-то родился и вырос. У этого замечательного человека не было детей, поэтому управление компанией перешло к его племяннику. А вот своим бывшим односельчанам он решил сделать такой необыкновенный подарок.

Жители деревни были в шоке, когда узнали, что в один миг стали миллионерами. Каждому из них досталось больше чем по 2

миллиона евро, что может обеспечить их безбедное существование на всю жизнь.

Антонио Фернандес занимался благотворительностью как в родной Испании, так и в Мексике, в которой он прожил больше полувека. Умерев в возрасте 99 лет, он стал символом доброты и настоящего благополучия.

ЭЖУВЪ ИНСАНАР

1997-йисуз Къебеледа хъайила чун ина элдин агъсакъл Агъамурад Исмаиловлахъ галаз таниш хъанай. Ватандин Чехи дяведин яцларай акъатай, Шарвилидин суй авай и касди колхоздин регъбервиле кваллахай йисара эл клани инсан хъиз твар акъуднай. Гаф чинал лугъудай, гъахъ вине къадай, кичи тийижиз дувзвилехъ ялдай инсан тирвилей Агъамурад Исмаилов

виридаз пара кландай. Пенсиядиз экъе-члайдалай къулухъ ада райондин агъсакълрин советдиз регъбервал ганай.

Ада районда гъаф инсанрив «Самур» газет хъиз тунай. Абурун арада адан хва Шагъисмаилни авай. Къебеледин тварван авай духтур тир Шагъисмаилан суракъар чав фадлай агакънавай. Вичин халкъдалди дамахзавай, хъсан пешекар тир и къакъан руьгъдин инсан гуьгъунлай Къебеледа «Самур» газетдин даяхдиз элкъвен дамах кутадай кар я. Михъи риклин, къени къилихрин и инсан дидед чалахъ агъван, адаз элдин арада авай гуьрмет, камарванвийри адалди дамахун акурла гъаф хвеша жеда чаз.

Шагъисмаилани адан уьмуьрдин юлдаш Гуьлейфеди Къебеледин 1-нумрадин юкъван мектебда 8-синифдилай санал клелнава. Гъа чавалай са-сад клан хъайи абурун чехи муьгъуьббатдикай къени вири рахазва. Шагъисмаила медицинадин, Гуьлейфеди педагогикадин институтар акъалтларайдалай

къулухъ абуру хизан туькфурна. Вендам хуьруьн азарханада са йисуз терапевтвиле, Гъажаллы хуьруьн азарханада 5 йисуз къилин духтурвиле, 2 йисуз райондин азарханадин къилин духтурдин заместителвиле кваллахай Шагъисмаила гуьгъунлай 3 йисуз Къебеледин РЛС-дин госпиталда отделдиз регъбервал ганай. Идалай къулухъ ада 5 йисуз «Нур» Медкооперативда кваллахнай.

Ам вичин тлабуналди Куьдруь къишлахдиз кваллахиз феийла гъафбур и кардал мягътел хъанай. Анжах инсанар клани, рикле регъим авай и кас патал кваллахдин чкадин хъсанди, писди авач, «духтур гъина хъайитгани духтур я», – лугъуда ада. Гуьгъунлай РЛС-дин госпиталда 14 йисуз терапевтвиле кваллахай Ш.Исмаилова 10 йис я Къебеледа «Хизандин сагъламвал» клиникадиз регъбервал гуз.

Гъемзелли хуьре уьмуьр гъалзавай и хизандин хъсан суракъар вири райондиз кланва. Инин мектебдин тварван авай муаллим тир Гуьлейфе гила пенсияда ава.

И къебед чпин веледрални рикливай дамахда. Абурун рухвайри бубадин, рушари дидедин рехъ давамарзава. Вуьгаракай, Илгаракай, Ифтихаракай хъсан духтурар хъанва. Халисадини Сейрана БГУ акъалтларнава. Сад химиядин, муькуьди биологиядин муаллимар я.

Вич къундахда авай аял тирла диде 24 яшинда рагъметдиз феий Шагъисмаила вичин яран дидедиз хайи дидедиз хъиз икранмазава. Са члавуз вад аял квалчелакълариз абуруз куьмек гайи и дишегълидиз гила вири хизанди аявалзава. И муьквара Шагъисмаил ва адан уьмуьрдин юлдаш Гуьлейфе дидедиз хайи 70 йис тамам жезва. Чна рикл ахва, гъил заха, руьгъ къакъан и къе инсандиз юбилей мубаракзава. Чна абурун рикливай дамахзава. И дунья куьн хъгин экуь инсанар авайвилей иерди я, Гуьлейфе вах, Шагъисмаил стха. Куь идалай гуьгъуннин уьмуьрни гъа ик, кланибурун къула сагълам яз фирай.

«САМУР» газетдин коллектив

YADDAŞLARDA YAŞAYANLAR

Hər kənd öz ağsaqqalları, eli, obası üçün can yandıran insanları ilə yadda qalır. Qəbələ rayonunun qədim və gözəl kəndlərindən olan Qəmərvan da istisna deyil. Əvvəllər Qəmərvan kəndində Beriya adına və Mikoyan adına iki kolxoz fəaliyyət göstərmiş. Birincinin sədri Abdurahman kişi, ikincinin isə Əmirxan kişi olub. Sonra iki kolxoz birləşib, «Bakı fəhləsi» kolxozu yaranıb və Əmirxan Bağırov ona rəhbərlik edib. Camaatın dediyinə görə o, ədalətli, çörəkverən, əsl ağsaqqal rəhbər idi. Onun atası Bağır kişi kənddə ən imkanlı şəxs olub. Onların yurdu indi də Qəmərvan da ən seçmə yurddur.

Sonra Xamməd kişi sədr olub, o, az müddət işləsə də, yaddaşlarda çörəkverən adam kimi qalıb. Onu Xasəmməd Xasəmmədov əvəz edib. Camaat bu ədalətli adamdan hədsiz dərəcədə razı idi.

Əşraf kişinin dövründə kənddə irimiqyaslı tikinti-abadlıq işləri görülüb. Lakin əhali arasında ayırı-seçkilik hallarına yol verildiyinə görə ciddi narazılıqlar başlayıb və o, vəzifəsindən kənarlaşdırılıb.

Kəndin nüfuzlu ağsaqqallarından söz düşəndə Əmirxan baba, Əliosman baba, Şahmur kişi, Xamməd baba, Əhməd yüzbaşı, Ağası baba, Xasəmməd kişi, Bülbül dayı, Ağaşirin dayı, Rüstəm dayı, Abbas dayı yada düşür. Onlar kənddə yüksək nüfuz sahibi olublar.

Saleh baba böyük kəramət sahibi idi. Onun məzarı indi ziyarətghandır. Saleh baba-

nın möcüzələrindən indi də danışrlar. Onların yaylağı Bazar Düzünün əəyindəki Yatıq yaylağı olub. İki günlük yolun çətinliklərinə baxmayaraq o, dağ kəlləri üçün yaylağa duz apararmış. Dağ kəlləri sürü ilə babanın qoyunlarına qarışib otlayar, duz yalayarmış. Saleh baba yaralı çöl heyvanlarının yalarını sarıyarmış.

Xeyirxah insan olan Əliosman baba Tiflisdən sement gətirib kəndə su çəkdirib, 6 məhəlləyə bulaq qoydurub. Həmin iməcilikdə bütün camaat işləyib.

Böyük Vətən müharibəsində yaralanıb kəndə qayıdan Xasəmməd kişi kolxoz sədri işləyib. Bu namuslu adamın aclıq illərində camaata çox böyük köməyi dəyib.

Səbrli, təmkinli, işgüzar, el üçün yanan adam olan Ağaşirin dayı öz əlləri ilə kənddə dəyirman tikib ki, camaat dən üyütməyə uzağa getməsin.

Camal Məsimov əsl pəhləvan idi. Onun iri gövdəli 6 metrlik ağacı 3 km məsafədən çiyində kəndə gətirdiyini görənələr bu sakit və mülayim adamın gücünə heyran olublar. O, «Zil 31»-in diferini qucağına götürüb kənara qoyar, onun 250 kiloluq mühərrikini asanlıqla qaldırarmış.

Mabud dayının atası Abdulla haqqında danışrlar ki, bir dəfə o, çöldə ayı ilə rastlaşır. Ayı onun üstünə atılır, onlar tutaşrlar. Xeyli çəkən əlbəyaxa döyüşdə nəhayət, Abdulla ayını boğub öldürür, dərisini soyub özünü ilə götürür. O gündən onun adı Sev Abdulla (Ayı

Abdulla) qalır.

Rəşid İdrisov güləş üzrə respublika çempionu olub. Kəndə yol çəkilərkən adamlar iri bir daşa rast gəlirlər. Rəşid deyir ki, siz daşın

Şəkildə soldan: Atış dayı, Əmirxan baba və Əliosman baba.

bir tərəfindən tutun, mən o biri tərəfdən fırladıb daşı çıxararam. O, daş qarışıq 12 nəfəri də fırladıb daşı çıxaranda ətrafa heyrət nidaları yayılır.

Cabbar Balabəyov toylarda toybəyilik edərdi. Bu mərd adamın evi həmişə qon-aq-qaralı olardı. Bir dəfə sürüsünə hücum edən 10-15 nəfərin öhdəsindən təkbaşına gələn bu adamla bağlı kənddə maraqlı əhvalatlar danışrlar.

Qəmərvan kəndindən ilk dəfə həccə Hacı Zeynalabdin Tağıyevlə dostluq əlaqələri olan Həsəmməd kişi gedib. Kəndin ilk məscidinin tikintisini isə onun oğlu Cuvan – bu səxavət-

li, qoçaq, elcanlı adam maliyyələşdirib.

İmkanlı adam olan Bülbül dayı da xeyirxahlıqları ilə yadda qalıb. Onun oğlu Bəkir Qasimov 2 dəfə Lenin ordeni ilə təltif olunub.

Qəmərvanlılar Azərbaycan Milli Ordusu Hərbi Tibb İdarəsinin ilk rəisi, general-mayor Dağlar Abdullayevlə, Qarabağ müharibəsində şücaətlər göstərmiş, Horadiz əməliyyatında böyük bir ərazinin azad edilməsində əvəzsiz xidmətləri olmuş «Kobra» ləqəbli polkovnik İlham Məmmədovla fəxr edirlər.

Qəmərvan Qarabağ müharibəsində xeyli şəhidlər verib. Hələ də itkin düşən oğullarının yolunu gözləyənlər var.

Qəhrəmanlıq və xeyirxahlıq ənənələri olan, zəhmətkeş insanları ilə tanınan Qəmərvanın bu gün dövlət qayğısına böyük ehtiyacı var. Qəmərvanlılar öz ənənəvi iş yerlərinə – qişlaqlara, yaylaqlara əvvəlki kimi maneəsiz gedib-gəlmək arzusundadırlar. Kəndi aşındıran, tez-tez fəlakətlər törədən sellərin qarşısının alınmasını istəyirlər. Bu və digər problemlərin həlli vaxtı çoxdan çatıb. Belə olsa qədim tarixi, bənzərsiz təbiəti olan Qəmərvan kəndi də əvvəlki illərdə qazanılmış uğurların axarında yeni inkişaf yoluna qədəm qoyar.

Şahismayıl İSMAYILOV

ÇIXIŞLARIMIZIN ƏKS SƏDƏSİ

BİR DAHA ƏXLAQ POLİSİ HAQQINDA

Qəzetimizin 29 iyun 2018-ci il tarixli sayında Milli Məclisə ünvanlanmış «Bir daha əxlaq polisi haqqında» adlı məqalə dərc olunmuşdu. Bu mövzuda son illər ardıcıl olaraq çıxış edən qəzet oxucuların diqqətini bu dəfə də eyni məsələyə cəlb etmişdi: Azərbaycanın şəhər və rayonlarında təmizliyin, səliqə-sahmanın, abadlığın qorunması ilə əlaqədar dövlət qanununun qəbul olunmasının, bu sahədə cərimələrin tətbiqinin vacibliyinə!

Məqalə oxucuların və sosial şəbəkə istifadəçilərinin marağına və müzakirələrə səbəb olmuşdur. Aşağıda onların bəzilərini fikirlərini diqqətinizə çatdırırıq.

Nəyə görə şəhərin harasına gəldi zibil atənlərlə bağlı cərimələr tətbiq olunmur? Əgər bu cür adamların bir neçəsini yerində cərimə etsələr, bu məsələ bir neçə il həll olunar. Necə ki, piyada keçidindən istifadə etməyənlər cərimələndi və bu məsələ demək olar ki, öz həllini tapdı. Əksər ölkələrdə şəhərlər təmizdir, çünki oralarda yaşayanlarda belə pis vərdişlər yoxdur. Bizdə isə bu vərdiş var və illərdir ki, dəyişmərik. Bizə ancaq və ancaq polis müdaxiləsi lazımdır.

Aytəkin İBRAHİMOVA

Əxlaq polisinin yaradılması fikri respublikamız üçün aktualdır. Yəqin dediyiniz əxlaq polisi özündə çox geniş mahiyyəti ehtiva edir. İnsanların böyük bir qisminin polisi münasibətində indiki yanaşma bu işin həyata keçirilməsinə ciddi şübhələr doğurur.

Fəxrəddin AYDAYEV

250 minlik maşından boş redbul bankasını yolun ortasına tullayanlar, 8-ci mərtəbədə zibil gecə yerə vızıldadanlar azalacaq görəsən?

Zəkərə ZAXAROV

AA seriyalı maşından zibil atan görmüşəm. Sonra da həmin məmur televiziya da mədəniyyətdən danışır.

Qəhrəman MÖVLANOV

Mental dəyərlərin polis gücünə qorunması absurdur. Azərbaycan reallığında əxlaq polisi yeni bir korrupsiya aləti olacaq.

Mir Qafar Xan

Sizinlə razıyam, amma bizim cəmiyyətdə əxlaq polisi deyəndə şortiklə gəzənlərə, qucaqlaşanlara mane olmaq kimi nəzərdə tutulur. Bu məfhumun mənası çox daralıb.

Gülnara İNANC

Əlinə düşəni hara gəldi atan o qədər əxlaqsız adam var ki, polis onların öhdəsindən gələrmə? Gərək adam başına bir polis ola. Bir də ki, bu qədər əxlaqlı polis tapılacaq mı?

Kamran FƏRZƏLİYEV

Əslində bütün dünyada bu işlə əxlaq polisi yox, adi polis məşğul olur.

Zaur ZAMANOV

İlk növbədə televiziya verilişlərini nizamlamaq, məktəblərdən başlamaq lazımdır. Hicablı qızları məktəblərdə sıxışdırmaq əvəzinə dini təhsili tətbiq etmək, mədəni səviyyəni qaldırmaq lazımdır

Qismət MƏSİMOV

Öz xoşuna tərbiyələnmək istəməyənlər zor gücünə tərbiyələndirilməlidir. Belə adamlar gələcək üçün təhlükəlidir.

Ofa

Televiziyalardan sponsorlu müqənnilərli və aparıcıları yiqışdırsalar, problem 90 % həll olunar.

Mahir İBRAHİMOV

Yaxşı fikirdir, amma insanın öz canında, qanında o əxlaq yoxdursa, yenə eyni şey olacaq.

İsa HƏSƏNBƏYOV

Məncə əxlaq polisi yox, bələdiyyə polisi yaradılmalıdır. Əsas problem isə kadrlarla bağlıdır. Bizdə polis özünü küçədə tunc çirtlayır, tüpürür...

Elçin MƏMMƏDOV

Hara gəldi tüpürənlərə sərt cəzalar tətbiq olunmalıdır.

Sadik NƏZƏROV

50 yaşlı tərbiyə yoxsulunu əxlaq polisi çətin ki, düzgün yola çıxara bil.

Rəşad GÜLƏHMƏDOV

Mən bu təklifi dəstəkləyirəm, bir şərtlə ki, o da rüsvətə dönməyəcək əxlaqsızlıq etməyə.

Famil SƏFƏROV

Prespektivi olan fikirdir. Küçələr təmiz olar, yaşıllıqlar məhəv olmaz.

Şükufə ƏSGƏROVA

Qorxuram bu əxlaq polisləri əxlaqlıları şərhləyib tuta.

Sədaqət MUSTAFAYEVA

Adi polislərdən əlimiz yağa batıb, bunlardan da bala batacaq?

Polad AQBƏKOV

“САМУРДИН” МЕКТЕБ

РУЪГЪДИН МУЪКЪВЕР

Чи тIвар-ван авай шаир, публицист ва таржумачи, лезгийрин килин газет тир «Лезги газетда» яргал йисара эдебиятдин отделдиз регьбервал

гузвай Мердали Жалилован гьар нубатдин ктаб кIелдайбур патал хьсан савкьват я.

Вичин гьар са макъаладив хьиз, гьар са ктабдивни рикI алаз эгечIзавай и къелемэгълидин цийи ктабда ада чара-чара йисара таржума авур дуньядин ва Дагъустандин халкьарин эдебиятдин бязи векилин эсерар гьатнава. Абуру санлай халкьарин дуствилин алакьайрихь дерин дувулар, чIехи тарих авайди субутзава. Эдебиятдин дуствили халкьарин дуствални арадал гьизвайди я лугъузвай М.Жалилова пешекарвилелди авунвай таржумайри лезги чIалахь чIехи мумкинвилер авайди мад гьилера субутзава.

Халкьдин миxьи, хуьтуьл, руьгдиз кужумдай чIалал А.С.Пушкинан, М.Ю.Лермонтован, Т.Г.Шевченкодин, М.Е.Салтыков-Щедринан, А.П.Чехо-

ван, В.Маяковскидин, С.Маршакан, К.Чуковскийдин, С.Михалкован эсерар кIелдай мумкинвал гузвай авторди лезги чIалан вири мумкинвилерикай менфят къачунва.

М.Жалилова Дагъустандин авар, дарги, къумукь, лак, табасаран чIаларай авунвай таржумайрни фикир желбдайбур я. Шаирди урус чIалал кхьизвай са къадар авторрин ширарни лезги чIалаз элкьурнава.

ЧIехи зегьметдин نتیжа тир 375 чиникай туькIурнавай и ктаб дидед чIалаз икрам авунин чешне я. Чун чIалахь я хьи, Мердали Жалилован «Руьгъдин муькьвер» тIвар гана и муькьвара чапдай акъуднавай ктабди лезги чIалан хазина мадни девлетлу ийида, ам кIелдайбурун рикIяй жеда.

«САМУР»

ИЛИМДИН КУКIУШРИХЪ ЯЛЗАВА

Дагъустандин Гьукуматдин Университетдин филологиядин факультетдин килин муаллимвиле кIвалахзавай Аида Гашарова вичихь алакьунар авай жегил алим я. Ам 1982-йисан 30-августдиз Дагъустан Республикадин Дербент райондин Белидж посёлокда дидедиз хьана. Инин 2-нумрадин юкьван мектеб тафаватлувилелди акъалтIарна Дагъустандин Гьукуматдин Университетдин Дагъустандин филологиядин факультетдик эгечIай жегил руша датIана илимдихь ялзавайди адан муаллимри гьасятда къатIана ва Аидадин алакьунриз лайихлу кьимет гана.

Университет акъалтIарна къве йисуз вичи куьтягъай юкьван мектебда дидед чIалан ва эдебиятдин муаллимвиле кIвалахай ва маса илимдин карханайра къуллугъ авур Аида Гашаровади 2017-йисан сентябрдилай инихь вичи акъалтIарай университетда кIвалахзава. 2011-йисуз ада Шагь-Эмир Мурадован лирикадай филологиядин илимрин кандидатвилин диссертация хвена.

30 илимдин кIвалахдин, са монографиядин автор тир А.Гашаровадин илимдин кIвалахрин نتیжайрикай виридуьньядин, Россиядин ва республикадин конференцийрал рахана. Адан илимдин макъалаяр Россиядин ва Туьркиядин илимдин журналра чап хьанва. Вичин муаллимри лагъайвал, Аида Гашаровади датIана илимдин кукIушрихь ялзава.

Камарван хуьруьн аялар

яxун дишегълидывай. Им акур касди «Вавай ам хкажиз жедайди туш, амукьрай», – лагъана гьарайна.

Сусаз арабадик балкIан кутIунна шешел гьадал вегъиз клан хьана. Ингье арабадин са чарх алатнавай. Итимдивай куьмек клан хьайила ада «Жедайди туш. Цийи араба къачуна кланда», – лагъана.

Арабадин чарх туькIурдай устIардин суракьда аваз свас къуншийрин кылиив фена. АцIай хуьре адаз са устIар жагъанач.

Чара атIай свас хтана вичин гьенел, са-къве сятда алахьна, эхирни чарх галкIурна, шешел арабадиз вегъена гьатна рекье.

Рехь вацIай тIуз физвай. ЦIуру

навайди я, гила дуьзар хьжедайди туш», – лагъана.

Хуьруьн тIвар вучиз ихтинди ятIа гила гьавурда акьуна свас. Ингье ам секинз акъваздайбурукай тушир. Къве хел къакъажна эгечIна свас кIвалахдив. КIвенкIве вичин кIвалин цIариз эгьенг ягъана, ахпа гьен миxьна, кIвалин къен цIарце туна. Къунши хуьрай устIардиз эверна къавук чIутхвар кутаз туна, сал эчIелрикай миxьна. Кагьул итимдини адан къуншийри «Жедайди туш» лугъунивай «Жедайди я!» лугъуз нубатдин кардив эгечIна свас. Вичин кIвал гуьгуьна хтуна куьтягъайла адаз регъвни муьгъ гьиле къаз клан хьана. «Жува кIвалахдик кыл кутан, амайбури агатдайди я», – фикирна суса. КутIа, якIв, хех, масмарар къуна фена ам вацI галайнихь. И кардикай хабар къур хуьруьнбур гьармад санихьай «Акьваз, вавай жедайди туш», – лугъуз адал гьавалат хьана. Суса секиндаказ «Жедайди я, за ийин, куьне килига!» – лагъана жаваб гана. И гафар ван хьайи инсанар регъуь хьана са-сад куьмек гун патал кардив эгечIна. Са тIимил чIавалай муьгъ туькIуьр хьайила хуьруьнбурун хвешивилин и кыл а кыл авачир.

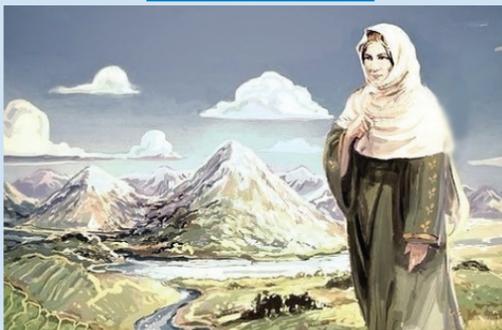
– Лагъанайни за кьез, жедайди я! Пака чна вирида санал регъв гуьгуьна хутада, – лагъана хьфена свас кIвализ.

Пакад юкьуз экуьн яралай свас чкадив агакьайла ам вичин вилерин чIалахь хьанач. Хуьруьнбуру эл-мел авуна регъвер туькIуьрзавай. КIвалахдихь цIигел хьанвай инсанрин рикIел мелерин верцIивал хтанвай.

Гьа йикъалай и хуьре «Жедайди туш» гаф садазни ван хьхьанач. Гила хуьруьн тIвар «Жедайди я» хьанвай. Гьа икI, кIвалахунал рикI алай са инсандилай чIехи са хуьруьн тIварни, хуьруьнбурун кылихарни дегишариз алакьна.

АЗИЗРИН Севда

ЖЕДАЙДИ Я МАХ

муькьуьв агакьайла балкIан садлагъана акъвазна. КIтIана къакъатнавай кларасар акурла са гужуналди араба къулу-къулухь ял хьвур суса вацIун кьери чка жагъурна, гьанлай муькуь патаз элячIна. Хуьруьнбурувай «Эл-мел авуна муьгъ са йикъан къене гуьнгуьна хутаз жедачни?», – лагъана жузурла, адаз «Жедайди туш, ам регъят кар тиртIа фадлай авунай», – лагъана жаваб гана.

Чкадив агакьайла регъуь кIвалах тийиз акуна адаз. Регъуьхбанди «Регъвер сифтедилай чIуруз туькIуьр-

Са итимди вичиз яргал хуьрай свас гъана. Вичин хайи хуьре къуд пад миxивилай рекIв гуз акваз вердиш хьанвай сусаз атай чкада чкIанвай рекьер, гьалдай фенвай кIвалер, яд тагана къуранвай никIер акуна. И хуьруьн тIвар “Жедайди туш” тир. Суса вичин итимдивай хуьруьн тIвар вучиз ихтинди я лагъана хабар къурла, ада хуьрез-хуьрез «Садра гайи тIвар я ман, дегиш жезмайди туш», – лагъана жаваб гана.

Вич аватнавай кIвалер-къар акурла свас пагь атIана амукьна. Адаз кIвалерал гьил элкьуьриз клан хьана. «КIвенкIве итимдив кIвалин цIариз эгьенг ягъиз тада за», – фикирна ада. Им тарцин хьендик къаткана цава авай нуькIер гьисабзавай итимдиз лагъайла, ада жаваб гана: «Ваь, жедайди туш. Чи хуьре фад-фад марфар къвазвайди я, эгьенг цIарал амукьдач».

Багда тарарин кланик аватнавай ичерни чуьхверар акурла мягътел хьана свас:

– Ибур вучиз кIватIнавач, гьайиф тушни? Ша чна абурукай мураба чран. «Ваь, жедайди туш, абурун къене паркIвар ава», – лагъана итимди.

Садлагъана цавари гугрумна, марф къвана. Шуршуриз авахъзавай ци са геренда гьен вириз элкьуьрна.

– Я итим, къавук чIутхвар хьана кланзавайди я. Ша чна гьава алахьайла устIардиз эверин, – лагъана суса.

– Ваь, жедайди туш. Чи хуьре садан къавукни чIутхвар галач. За жув виридалайни вине къадач хьи! – жаваб гана итимди.

Суса гьи кар лагъайтIани, итимди «жедайди туш» лугъуз хьана.

Муькуь юкьуз кандуйра гьуьр амачиз акур сусаз вичин итим регъуьз ракъуриз клан хьана, ада мад гьилера: «Жедайди туш, чи регъуьн чарх дуньдай акъатнава», – лагъайла сусахь хьел акатна. Ам къуьл авай шешел далудал къуна регъуьз фин патал кIвачин хьана. Анжах залан шешел сакIани хкажиз жезвачир

ГРОМКОЕ ЗАЯВЛЕНИЕ АБДУЛАТИПОВА

Спецпредставитель Президента РФ по сотрудничеству со странами Каспия, экс-глава Дагестана Рамзан Абдулатипов по итогам визита в Азербайджан сделал несколько громких заявлений.

В первую очередь, он высказал свое восхищение уровнем обустроенности порядка и красоты в городе Баку и в окрестностях азербайджанской столицы. На этом фоне он посчитал «недопустимой» ситуацию на российско-азербайджанской границе, где по вине пограничников и работников таможи обеих стран накапливается огромное количество автотранспорта и людей, — сообщает «МИ».

«Долгие часы на границе мучаются

женщины и дети. При этом водителям автомобилей и проходящим через границу гражданам недобросовестные лица предлагают за дополнительную плату проехать через границу во внеочередном

порядке. Совместно с руководством Азербайджана и Федеральной пограничной службой нам удавалось, некоторое время, контролировать ситуацию на границе и избавить людей от мучений», — приводит слова Абдулатипова его пресс-служба.

Бывший глава Дагестана считает, что в целях недопущения подобных эксцессов «необходимо дать поручение соответствующим структурам Правительства России и Азербайджана принять срочные меры по стабилизации ситуации на российско-азербайджанской границе», — говорится в заявлении, распространенном пресс-службой специального представителя Президента в Каспийском регионе.

ПЕРЕЙДИТЕ НА LEZ.WIKIPEDIA.ORG

По словам О.Абарникова Википедия — это крупнейшая в мире интернет-энциклопедия, которую может редактировать каждый желающий. В мире есть порядка 300 разделов Википедии на разных языках. Есть огромные разделы, с числом статей, давно превысившим 1 млн - английская, русская, немецкая, испанская, французская и т.д. А есть совсем небольшие разделы.

За развитие всех Википедий отвечает глобальный «Фонд Викимедиа». Но у этой организации есть множество братских проектов, которые в основном работают на том же движке сайта MediaWiki, что и Википедия. К этим проектам относятся, например, Викисклад (крупнейшее в мире собрание свободных изображений и прочих файлов), Викиновости (здесь каждый может почувствовать себя репортёром), Викиданные (в этом проекте структурируется вся информация, доступная человечеству), Викигид (проект для путешественников), Викисловарь (тут на разных языках

На днях администратор Лезгинской Википедии, переводчик, редактор, член НП «Викимедиа РУ» Олег Абарников обратился к лезгинам.

создаются словари), Викитека (сюда можно «заливать» тексты, на которые не распространяется авторское право). Совокупность всех волонтеров, которые развивают любой из этих проектов, называется «викимедисты». Это несколько более широкий круг лиц, чем просто википедисты.

«Я бы хотел обратиться к лезгинам — начинайте создавать статьи в Лезгинской Википедии! Это же потрясающая возможность как в плане собственного оттачивания письменного стиля и работы с источниками, так и в деле сохранения и развития языка. Сейчас в Лезги Википедии чуть меньше 4 тысяч статей, но большая часть этих статей была создана числом авторов, которых можно пересчитать по пальцам одной руки. Очень важно, чтобы носители лезгинского языка более активно принимали участие в развитии собственной Википедии. Нужны новые авторы, новые статьи, на самую разную тематику. Прямо сейчас. Но я очень прошу не воспринимать Википедию как некую организацию, в которой статьи пишут некие редакторы, получающие за это зарплату - это совсем не так. Сейчас вы читаете этот материал, а после просто перейдите на lez.wikipedia.org и сами начните создавать статьи на лезгинском языке!» - говорится в обращении О.Абарникова.

«LezgiYar»

ША ЛЕЗГИ ЧАЛАЛ РАХАН

Тамуз фин - Пойдем в лес

– Буба, гынкван ч'ав я чун с-на-нал тамуз тефиз. Гьвечи ч'авуз вуна чун фад-фад тухудайди тир. Ша кье фин, ман.

– Дедушка, мы так давно не ходили вместе в лес. В детстве ты нас часто водил. Давай-ка пойдем сегодня.

– Ваь. Заз физ к'андач.

– Нет. Не хочу.

– Вучиз?

– Почему?

– Ана зи рик'т'ар жезва.

– Там у меня сердце начинает болеть.

– «Зун тамай жегьил х'ана хквезва» лугьзвайди вун туширни?

– Разве не ты говорил: «Я возвращаюсь из леса помолодевшим?»

– К'адирсуз инсанри там кук'варзава.

– Неблагодарные люди издеваются над лесами.

– Ваз абур тарар ат'узва лугьз хьел авани?

– Тебя злит то, что они рубят деревья?

– Чан хтул, вун ярг'арай хтанва, фадлай чи тамар акунвач ваз.

Инсанри абур гьн гьалда тунват'а акурт'а ви рик'ни ишеда. Ваз гьвечи ч'авуз акур тамар амайди туш.

– Эх, внучок, ты приехал издалека, давно лесов наших не видел. Увидишь, во что люди их превратили, у самого сердце кровью обольется. Нет теперь уже тех лесов, что ты видел в детстве.

– Г'якьван пис гьалда авани абур?

– Неужто все так плохо?

– К'ыляй-к'ылиз зибилди к'унва тамар. Инсанри чпин к'валерин зир-зибиларни г'яниз гадарзава.

– Леса полностью завалены мусором. Люди выбрасывают туда даже свой домашний мусор.

– Г'яхьтин кар жедани? Абурун вягьтедай кьведай сад авачни?

– Как же так? Неужели никто не может с ними справиться?

– Рик' кузмач инсанрин т'ебиатдихь. К'валин к'ьен михь х'урай, амай чкаяр барбат' х'айит'гани к'яйгь туш лугьзва.

– Люди перестали болеть душой за природу. Им лишь бы внутри дома

было чисто, а все остальное хоть пропадом пропади.

– Зибилар к'ват'айт'а жечни?

– Разве нельзя собрать мусор?

– Там ч'ехи, зибилар гзаф я.

– Лес большой, мусора много.

– Х'урай т'ун! Вац'уд рик' ку-дай инсан жагьидачни чаз? За нсятда жуван дустариз хабар гуда.

– Ну и что?! Думаешь не наберется пять-десять небезразличных людей? Сейчас я сообщу своим друзьям.

– Рази жеда жал?

– Думаешь, согласятся?

– Вучиз жедач кьван? Там чи вириданни тушни? Вунни ша ч'ахь галаз. Чна к'валахда, вунани ч'ахь руьгь кутуры.

– Почему нет? Разве лес не наш общий? И ты с нами пойдешь. Мы будем работать, а ты нас подбадривай.

– Чан хтул, вуна заз гзаф хвеша авуна.

– Внучек, дорогой, как же ты меня порадовал.

Тук'уьрайди:
АЗИЗРИН Севда

Кьебеле райондин Камарван хуьруьн юкьван мектебда к'елзавай Фидан Алиевадин лезги ч'алал гзаф рик' ала. Мектебдин мярекатрал ада лезги ч'алалди хуралай к'елзавай шиирар виридан рик'ел аламукьда.

ВНИМАНИЮ ЧИТАТЕЛЕЙ!
В районах республики на газету «Самур»

можно подписаться коллективно и индивидуально в любое время.

Годовая подписка составляет 15 манатов.

Справки по телефону: 432-92-17

САМУР
Baş redaktor
Sədaqət KƏRİMOVA

Redaksiyamızın ünvanı: AZ 1073
Bakı, Mətbuat prospekti,
"Azərbaycan" nəşriyyatı,
3-cü mərtəbə, 101-ci otaq.
www.samurpress.net
www.sedagetkerimova.com
e-mail: sedagetkerimova@gmail.com

Hesab nömrəsi:
26233080000
"Kapital bank"ın 1 saylı
Yasamal filialı
kod 200037
VÖEN 130024708

Qəzet Azərbaycan
Respublikasının Mətbuat
və İnformasiya Nazirliyində
qeydə alınıb.

Qeydiyyat nömrəsi - 78

İndeks: 5581

Sifariş: 2445

Tiraj: 2000

Tel: (012)432-92-17

«Azərbaycan» nəşriyyatında çap olunmuşdur.